

Ontmoeting en aanvulling Dirks en Geerdink

Behoud van eigenheid bij boeiend samengaan

tekst: Dora Brandt
foto's: Onno Dirks

De presentatie- annex ontmoetingsruimte Salão Arte no Pencxsdor van het door de beeldend kunstenaars Tony Spelbos en Anir Witt opgerichte coöperatieve kunstbedrijf Arte no Pendor (Kunst op de Helling) biedt sinds de zomer van vorig jaar een vaste plek in het expositieaanbod van Hengelo. Het doel is bedrijfsmatig kunst produceren en verkopen, bemiddelen en adviseren daaromtrent en kunstgerelateerde projecten en producten ondersteunen. Onder de noemer *Geen titel* exposeren beeldend kunstenaar Ria Geerdink (1955) en fotograaf Onno Dirks (1952) glasobjecten, foto's en een videopresentatie. De expositie is het kunstsamenwerkingsproject van het kunstenaarsrechtspaar.

Ria Geerdink:
'Cirkels zitten in ons lijf, in onze bewegingen, wij leven op een cirkel en wij cirkelen rond de zon'

De hoge lichte ruimte bevindt zich in hetzelfde oude gebouw (Roncallischool) waarin Geerdink en Dirks een atelier op zolder hebben met als karakteristiek element een groot rond raam dat vanuit de beslotenheid van deze binnenwereld een weidse blik biedt op buiten. Een raam als een vizier, vanwege het belijningspatroon, waarin het glas is gevat, of als een groot camera-oog dat wat zich binnen de afbakening van het cirkelvormige kozijn afspeelt waarneemt maar niet vastlegt. Dat laatste is voorbehouden aan Dirks, bekend als documentair architectuur-fotograaf van onder andere stadslandschappen en in verre staat van verval verkerende binnenruimtes, *doorleefdheid*, noemt hij dit zelf, het in beeld brengen van aftakelings- of afbraakprocessen van gebouwen, het

fotograferen van een groot deel van het Twents industrieel erfgoed, waarvan twee boeken zijn uitgegeven.

Raam en object

Het middelpunt van de expositie *Geen titel* wordt gevormd door drie prints van 1.19 bij 0.84 centimeter van het hiervoor genoemde, door Dirks gefotografeerde ronde raam waarin een glasobject van Geerdink figureert. Centraal in het raam plaatst zij een transparante glazen schijf, uitgevoerd in de voor haar objecten kenmerkende techniek, die in een broze, grijzige structuur resulteert, iets wat zij heeft ontwikkeld langs de weg van onderzoek en experiment met het ma-

teriaal. De vorm werkt als een pupil, Geerdink maakt het raam tot oog. Op subtiële wijze heeft zij met dit object ingegrepen in de lichtinval van het ronde raam door dit in de werkelijkheid aan te vullen met de in het midden ervan opgehangen cirkel, wat in feite een verdubbeling oplevert; het licht valt via het gewone glas ook nog eens door de glazen cirkel.

Dirks' fotopresentatie is informeel, het beeld wordt niet ingekaderd door een lijst, de drukken op gewoon papier, bewust niet op fotopapier, hangen als losse vellen, als schetsen aan de muur geprikt en krijgen zo de ruimte.

De drie ramen komen vanuit een intens zwart vlak op de kijker af en dwingen tot focussen.

Je staat daar op de begane grond oog in oog met een raam waardoor je naar beneden de bewoonde wereld in kijkt, wat vervreemdend werkt omdat zich boven die drie raambeelden een echt raam bevindt met daarachter een niet aansluitend fragment buitenwereld.

Onwillekeurig ga je de drie ogenschijnlijk identieke foto's vergelijkenderwijs bekijken, het beeld ontvouwt zich.

Felheid van prints

Terzijde van de prints wordt Dirks' zwart/wit videofilm van het ronde raam met de glazen cirkel geprojecteerd, de toeschouwer kijkt vanuit hetzelfde standpunt als op de foto naar buiten, het zwart/wit wordt verzacht door het wit van de muur, wat prachtig contrasteert met de felheid van de prints.

In dit overwegend statische geheel doet zich een aantal herhalende en daarnaast onvoorspelbare bewegingen voor, waardoor de aandacht wordt vastgehouden en de kijker wordt meegevoerd.

Geerdinks glazen cirkel draait door de wijze van ophanging om zijn eigen as, wikkelt op, wikkelt af, werpt veranderende schaduwbeelden, er is subtiële beweging in wolken, in boomtakken, op straat. Door de totale traagheid ontstaat een meeslepende vorm van tijdloosheid.

Wisselwerking

Voor Geerdink is de cirkel als oervorm onlosmakelijk verbonden met haar beeldend werk, wat zich verdiepte en een nieuwe impuls kreeg door haar studie voor en werk als tekentherapeute. Zij weet uit ervaring dat er een moment aanbreekt in de sociale emotionele ontwikkeling van de peuter waarop die in staat moet zijn een gesloten cirkel te tekenen, wat letterlijk een teken is dat een kind het verschil ervaart tussen zichzelf en de buitenwereld, een onderscheid van levensbelang.

"Cirkels zitten in ons lijf, in onze bewegingen, wij leven op een cirkel en wij cirkelen rond de zon", zegt Geerdink, voor wie de cirkel in de kunst vooral naar het meditatieve verwijst als symbool voor het feit dat de geest oneindig is. Het is de meest elementaire vorm waarnaar zij altijd terugkeert, hoewel zij beweert vorm te willen ontwijken.

Na ongeveer dertig jaar geleden te zijn begonnen met glas en het uitproberen van verschillende technieken is Geerdink destijds gekomen tot het gebruik van hakblok en hamer om glasruis te maken in verschillende brokkelgroottes waarmee ze haar objecten en 'ruimtelijke tekeningen' maakt.

Voor *Geen titel* heeft Geerdink drie glasobjecten vervaardigd in relatie tot de drie fotografische beelden van Dirks.

Het water bracht aan het licht wat fotografie en glas verbindt!

Elk object is opgebouwd uit twee in elkaar geschoven halve glascirkels die ze op een spiegel plaatst; door er van bovenaf op te kijken vult het gespiegelde deel de werkelijkheid aan tot een geheel, een bol. De kijker ziet een driedimensionaal beeld dat lijkt te zweven, een indruk die wordt versterkt door het herhaalde intense zwart, hier aangebracht onder de spiegel. De wisselwerking tussen wand- en ruimtelijk werk is evident.

Licht en ruimte

Dirks en Geerdink hebben in hun beeldend werk altijd met elkaar meegekeken,

dachten hetzelfde, streefden allebei naar verstilling en ruimte en liepen in dat opzicht parallel.

Toch vond vooral Dirks het aanvankelijk heel spannend om voor de samenwerking zijn bijna vaste stramen, zijn conceptuele benadering van hoe hij als fotograaf al dertig jaar omgaat met licht en ruimte, los te laten om mee te gaan in de vrijere, meer speelse aanpak van Geerdink.

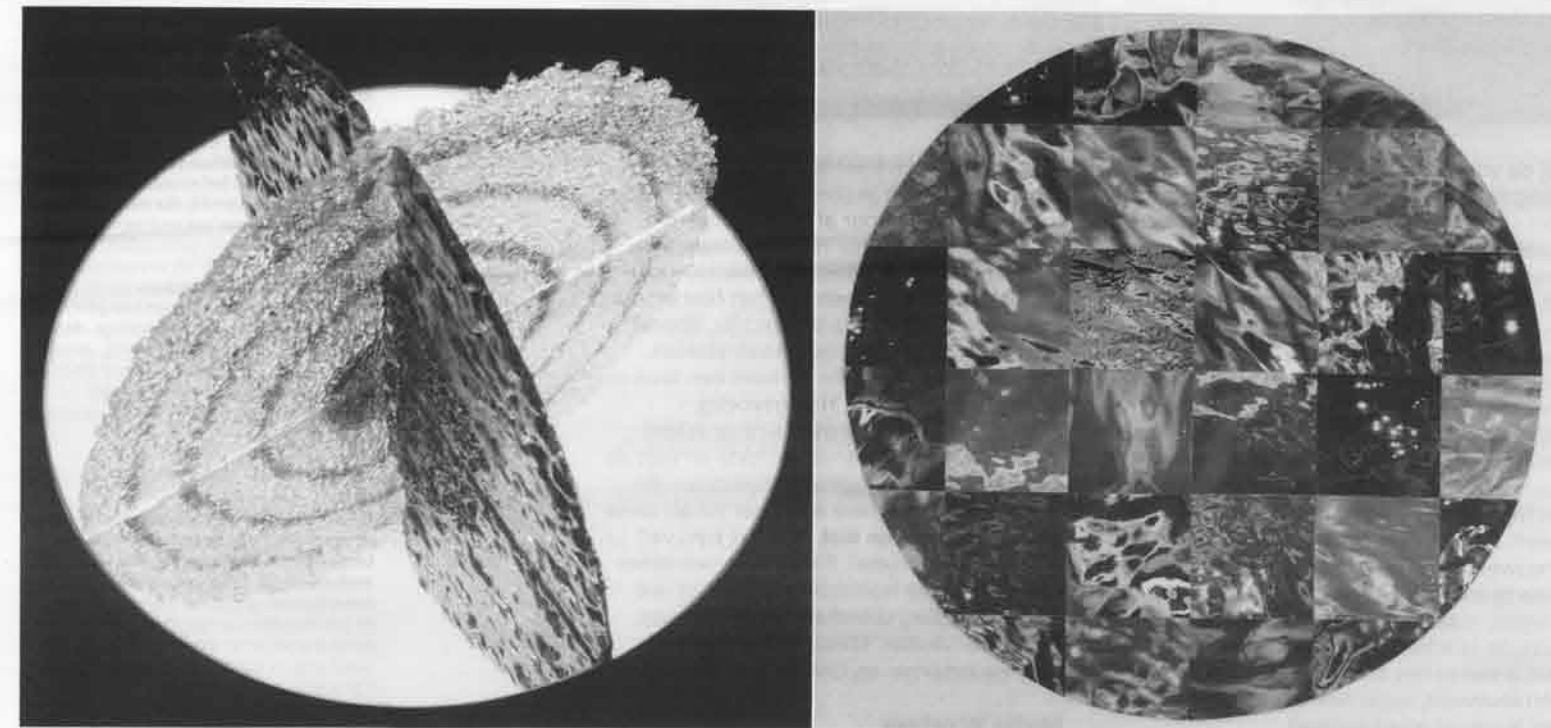
Maast bij toeval echter vielen hun wegen onlangs samen in een fotografisch waterbeeld dat Dirks creëerde als drager voor een glazen vis van Geerdink ten behoeve van de zogeheten *Box van Pendor* (een houten kistje als uitgave met werken van Pendor-leden).

Het water bracht aan het licht wat fotografie en glas verbindt!

Close-ups

Dat inspireerde Dirks voor deze expositie tot close-ups van verschillende kleurschakeringen en allerlei bewegingspatronen van water die hij als een mozaiek heeft samengebracht in een grote ronde fotomontage. Een beeld om stil van te worden.

Het mooie van *Geen titel* is de vanzelfsprekendheid waarmee de werken in elkaar overgaan, een geheel vormen en toch compleet zichzelf blijven.

BOEK en WERELD

Almelo in de ban van Napoleon: boek en festival

Napoleon spreekt nog altijd tot de verbeelding. Ook van schrijvers. Honderden boeken over de keizer verschijnen bij de minste of geringste gelegenheid. En gelegenheid is er genoeg dit jaar, want Napoleon stond tweehonderd jaar geleden aan de wieg van het Koninkrijk der Nederlanden. Zijn broer geëerde als koning over de moerasdelta aan de Noordzee, al moest hij op last van de keizer in 1810 het veld ruimen, waarna Nederland drie jaar een Frans district was. Het koningschap had zich echter in de samenleving gezet en na het einde van de Franse Tijd werd prompt Willem Frederik van Oranje uit Engeland gehaald om de Nederlandse troon te bestijgen. Over de periode 1810-1813 bracht Uitgeverij Vantilt het boek *Koning, keizer, admiraal van Wilfried Uitenhoeve* uit. Bij dezelfde uitgeverij verschenen recent ook waanzinnig interessante boeken over de periode vóór de Franse Tijd, die van de Bataafse Revolutie en Republiek, het unitarisme en egalitarisme, de regionale en nationale vergaderingen, de opkomst van burger en burgerschap. Daarover oit meer, al was het maar omdat Gerrit Paap daar een rol in speelde, die behalve burgerstrijder, literator, satiricus, penvoerder,

raspatriot en politicus ook couran- tier was en diverse geschriften en kranten uitgaf, jawel.

Willem Frederik werd de eerste koning van Nederland (voor de napoleontische periode waren er stadhouders), formeel kreeg hij de kroon pas in 1815, dus de festiviteiten van dit jaar zijn twee jaar te vroeg, hij noemde zich Willem I en geldt als de koopman/koning vanwege zijn investeringsdrang. Zijn zoon was Willem II (die in één nacht de grondwet accepteerde) en zijn kleinzoon Willem III ging als Koning Gorilla de geschiedenis in. Over alle drie de Willems verschijnen dit jaar biografieën bij Boom Uitgevers, van Jeroen Kock, Jeroen van Zanten respectievelijk Dirk van der Meulen. Na de drie Willems zaten er ruim een eeuw vrouwen op de troon, maar dat verandert deze maand, ofschoon koning Willem IV zich als koning Alex I wil laten aanspreken. Veel macht hebben ze niet meer, onze monarchen. Want koningen en koninginnen hebben ceremoniële functies en symboliseren eenheid, zoals de Duitse en de Franse presidenten.

Enfin, allemaal dankzij Napoleon. Overigens lijkt in Twente vooral Almelo dit te beseffen. In deze stad zal zich volgend weekend een

historisch festival ontrollen waarbinnen de slag om Ruigenrode opnieuw plaatsvindt. Deze veldslag was in 1813 van strategisch belang in de strijd tussen enerzijds Frankrijk en Holland (dat kanonnenvoer leverde) en anderzijds Engeland, Pruisen en Oostenrijk. Het hedendaagse Ruigenrode ligt in een keurig park nabij de jarenzeventigwijk Schelfhorst. Het is een vreemd verschijnsel: mannen (ook vrouwen, maar vooral mannen) die zich in de mode van eeuwen geleden hijsen, hun gezichten verven, geweren ter hand nemen, ijzelijke kreten uitstoten en dan oorlogjes gaan voeren waarvan de afloop al vaststaat. Je kunt ook zeggen dat het een kleurrijk evenement is, een vorm van folklore zonder boerenkiel en knipmuts en volstrekt ongevaarlijk, want soldatenbloed is tomatensap.

Ter voorbereiding op de Slag om Ruigenrode van volgende week vrijdag 19, zaterdag 20 en zondag 21 april (maandag begint de werkweek weer) komt Arend van Dam dit weekend (zaterdag 13 april) al naar het strijdtoneel Almelo, in casu de bibliotheek. Er vindt daar een kindermiddag plaats en Van Dam leest voor uit zijn boek *De Franse Tijd*. Zoals dat heden gaat is het een interactieve

middag: met de kinderen speelt Van Dam het hoofdstuk *De vergeten koning na, over de zetbaas/vorst Lodewijk Napoleon*, zijn vrouw Hortense en zijn machtige broer. Van Dam schreef over de Franse Tijd ook *Het raadsel van de piramide en Gemaskerd naar het bal*. Bij binnenkomst heet Napoleon Makkinga iedereen welkom en hij zal niet nalaten te proclameren dat ieders inzet gewenst is om Ruigenrode in Almelo tot een goed einde te brengen.

Intrigerend blijft de vraag wat dat toch is met Almelo en Napoleon. Daar zou eens een boek over moeten verschijnen. Een vervolg op *Leven aan de rand van de Republiek (stad en gericht Almelo)* van Cor Trompeter. Overigens is Almelo in veel opzichten altijd een republiek geweest, zij het een typisch Nederlandse, want onder de macht en de invloed van adel en monarchie, met al eeuwen de graven Van Rechteren in Huize Almelo (waardoor niet de hele stad aan gort is gebouwd), met al decennia de kamerheer Ten Cate van het Huis van Oranje en sedert enige jaren zelfs een koningin, Jon de Eerste, aan het hoofd van college en gemeenteraad.

Han Pape

